

УДК 351.82:332.3

Парубчак Іван Орестович

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького,
доктор наук з державного управління

Гринишин Галина Миколаївна

доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького,
кандидат економічних наук

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З РОЗВИТКУ
ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Анотація. Досліджено проблеми формування сучасної державної політики з розвитку тваринництва на сучасному етапі щодо її змісту й напрямків діяльності в Україні. Установлено, що для забезпечення досягнення високого рівня розвитку тваринництва потрібно сприяти впровадженню соціально-економічних рішень обґрунтованої державної політики. Визначено механізми реалізації різних видів функцій державної політики у виробництві якісної тваринницької продукції. Обґрунтовано основні функції державної політики з розвитку тваринництва щодо виконання органами виконавчої влади розвитку галузі тваринництва в Україні.

Ключові слова: державна політика, розвиток тваринництва, соціально-економічні чинники, сучасний етап, формування та реалізація, механізми, розвиток.

Parubchak Ivan, Grynishyn Galyna. Socio-economic factors of formation and implementation of state policy on animal development in Ukraine at the current stage

Annotation. The problems of formation of the modern state policy on the development of animal husbandry at the present stage concerning its content and directions of activity in Ukraine are investigated. It is established that in order to achieve a high level of livestock development, it is necessary to promote the implementation of socio-economic decisions of sound state policy. The mechanisms of realization of different types of functions of the state policy in the production of quality livestock products are determined. The basic functions of the state policy on the development of animal husbandry in relation to the implementation by the executive authorities of the development of the livestock industry in Ukraine are substantiated.

Key words: state policy, livestock development, socio-economic factors, current stage, formation and implementation, mechanisms, development.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогодні оптимальне співвідношення функціональних можливостей держави й державної політики

має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки країна перебуває на етапі реформування всіх сфер життєдіяльності та становлення нової європейської моделі української держави. Наразі державна політика може поширюватися не на все суспільство, однак здатна регулювати різні сфери діяльності, зокрема аграрну, до складу якої належить тваринництво, та впливати на певну суспільну групу людей, які перебувають у межах здійснення її функцій.

На сьогодні тваринництво є стратегічною й однією з тих галузей, що виробляє високопоживну продукцію, яка потрібна для забезпечення потреб населення у високопоживних продуктах харчування. Однак складна політична й економічна ситуація та реформаційні зміни практично в усіх сферах суспільної діяльності України негативно відбиваються на відродженні й розвитку галузі тваринництва та підвищенні рівня ефективності його основних сфер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У трансформаційний період, коли відбуваються великі глобальні зміни, державна політика спрямовується на ефективне розв'язання виробничих і соціальних проблем, перебуваючи в середовищі складних політичних процесів. При цьому дієва роль держави спрямовується на створення сприятливих умов господарювання, а тому має відповідати трьом основним принципам – ефективності, стабільності, справедливості. Забезпеченню здійснення таких процесів передуватиме врахування основних особливостей формування та реалізації державної політики [8].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнення наукових досліджень дозволило виявити ситуацію, коли дослідники, намагаючись зосередитися на управлінських процесах, характеризують процеси державної політики як безнадійну складність, невиправданість процесу вироблення державних управлінських рішень. До сьогодні в науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення

сутності реалізації державної політики з розвитку тваринництва в Україні на сучасному етапі. Передусім взяту до уваги проблему слід пов'язати з цілями державної політики, що визначають першочергові завдання й засоби їхнього розв'язання відповідно до соціально-економічних вимог і чинного законодавства в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтувати соціально-економічні чинники формування та реалізації механізмів державної політики з розвитку тваринництва в Україні на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Основна функція держави полягає у формуванні соціально-економічного середовища, у якому кожен громадянин спроможний активно виявити себе та самореалізуватися, що гарантує достатній рівень стабільності і можливості розвитку конкретної сфери діяльності [6]. Такий підхід може бути адекватним і для працівників тваринництва, оскільки на вирішення таких завдань спрямовується державна політика, програми підтримки розвитку тваринництва, дрібного і середнього бізнесу, створення сприятливого інвестиційного клімату. Окрім цього функціями держави передбачено загальне регулювання соціальних параметрів економічного процесу, реалізація заходів формування, розвитку, використання і збереження людського потенціалу, зокрема у тваринництві – генетичного потенціалу тварин.

Наразі з метою повного ствердження України як демократичної, соціальної та правової держави, покращення процесу державотворення і прискорення проведення реформ потрібною є потреба формування, розвитку цілісної та ефективної системи державної влади, здійснення демократичних змін у змісті її діяльності, функціональній спрямованості та способах реалізації державних рішень. Відтак органи державної влади мають ефективно здійснювати ті функції, що стосуються розв'язання значної кількості соціальних, економічних і культурних проблем держави та її політики, громадських організацій, суб'єктів господарювання, підприємців [4].

Варто зазначити, що державна політика відбиває цілеспрямовану діяльність органів державної влади, яка спрямовується на її формування і здійснення державними інститутами та забезпечує вирішення сукупності взаємозалежних суспільних проблем і збалансування інтересів різних колективів, соціальних і політичних груп, політичних партій та громадських організацій у державі. Між тим державна політика має відбивати політичну реальність, об'єктивні закономірності, ресурсні можливості, бути чіткою, усебічною та дієвою, а державні управлінські рішення – оперативними та максимально ефективними для подальшого розвитку тваринництва.

При цьому процеси державотворення мають найбільш повно враховувати інтереси не тільки тваринників, але й усіх громадян, а також наявну ситуацію у країні. Беззаперечним фактом є потреба подолання кризових явищ у галузі тваринництва – одного з провідних чинників економічного зростання виробництва, що потребують відповідного впливу держави шляхом формування системи соціально-економічного управління та реалізації ефективної державної політики. Наразі державна політика за допомогою ухвалених державних політичних рішень має урегулювати постійні людські потреби у продуктах тваринного походження з можливістю держави і суспільства їх задовольняти.

Важливим елементом держави є система державних органів влади, які забезпечують цілеспрямованість, упорядкованість і координованість діяльності механізму держави. Вона становить собою цілісну ієрархічну систему державних органів, що функціонально спрямовані на поставлені завдання держави, а також державних установ, самостійних суб'єктів господарювання, які забезпечують виконання виробничої, науково-дослідної, комерційної діяльності з метою отримання прибутку.

Відзначимо, що держава розробляє політику функціонування тваринництва, що безпосередньо впливає на стан суспільних відносин та їхнє правове регулювання через низку нормативно-правових актів, серед яких –

Конституція України, закони та міжнародні договори України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів, акти центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування та низка інших актів національного законодавства [2]. Відповідно суттєва увага надається ухваленню рішень, установленню повноважень і поділу влади, а також положенням про правила, норми, процедури та принципи, які передбачають порядок формування, обговорення, ухвалення та здійснення державної політики інститутами державної влади та державного управління.

Однак на сьогодні спостерігається недосконалість сформованої нормативно-правової бази у тваринництві, слабкий рівень адаптації селян до ринкових відносин і приватної власності, невизначеність форм господарювання в галузі, що в кінцевому підсумку породжує потребу вдосконалення виробничих відносин з метою відродження й інтенсивного розвитку тваринництва. Водночас у сформованих рішеннях і діях глави держави, парламенту й уряду відбито сутність і роль держави та її вплив на суспільство. Можна спостерігати активні дії зацікавлених у цьому процесі політичних партій, наукових центрів, інститутів і груп інтересів, що значно ускладнює взаємне порозуміння між різними політичними силами. Зрештою виконання цих функцій покладається на державний апарат і законодавчі органи державної влади, які формулюють пропозиції з потреби використання різних методів, пріоритетів і стратегічних напрямків розроблення та здійснення державної політики [3].

На період підготовки незалежної, суверенної, демократичної Української держави до вступу у ЄС виникає потреба застосування конституційного принципу розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу й судову та наділення законодавчими функціями державних органів влади й установ, які перебувають між собою в субординації та взаємозв'язку і не вправі здійснювати взаємне делегування своїх функцій і

повноважень. Тваринництво на сучасному етапі розвитку аграрного сектору як однієї з важливих сфер економіки України визначає його місце серед провідних країн-експортерів за окремими видами тваринницької продукції.

Однак на сьогодні спостерігається складний стан розвитку тваринництва країни, викликаний тривалою кризою, що потребує дієвого втручання держави для подолання деструктивних процесів у виробничо-господарській діяльності з метою призупинення руйнування галузі та нарощування обсягів конкурентоспроможної тваринницької продукції. На сьогодні розвиток аграрного сектору економіки визначається як стратегічна мета державної політики, для досягнення якої затверджено перелік завдань на державному й місцевому рівнях [1]. На підтвердження цього виникає потреба посилити надання державної допомоги виробникам тваринницької продукції з метою створення належних умов і стимулів для досягнення ефективного розвитку основних підгалузей тваринництва.

Наразі введено систему бюджетних дотацій на продукцію тваринництва, що поставляється для державних потреб, встановлено дотації на підтримку племінної справи, компенсується частина витрат на придбання комбікормів, машин і обладнання для тваринницьких ферм, створений і функціонує фонд аграрних страхових субсидій. Попри це держава має не тільки надавати та оптимально розподіляти державну підтримку, але й навчити селян ефективно господарювати та підтримувати для них належні умови їхньої роботи, за яких виробництво тваринницької продукції було би прибутковим. У кінцевому підсумку ефективне функціонування галузі тваринництва має стати рушійною силою розвитку інших основних галузей сільського господарства та низки суміжних галузей.

У цьому розумінні важливе значення має обґрунтування теоретичних і практичних аспектів впливу держави на розвиток тваринництва та визначення напрямків подолання негативних тенденцій у подальшому його функціонуванні [10]. Нинішні процеси державотворення в Україні

характеризують недостатнє урахування державними органами влади інтересів громадян. Справді, за сьогоdnішній стан справ у тваринництві та подальший його розвиток мають відповідати не тільки працівники аграрного сектору, але й усі гілки влади та відповідні державні органи. У цьому разі Міністерство аграрної політики України спільно з міністерствами й відомствами, органами виконавчої влади країни мають забезпечити здійснення заходів зі стабілізації розвитку тваринництва.

Однак урядовці різних владних структур, монополізуючи владу, насамперед переслідують свої власні інтереси, оскільки відсутній належний контроль держави й суспільства за процесом організації виробничих процесів у тваринництві. А тому часто більшість громадян незадоволені тим, що владу не цікавлять ті проблеми, які вони вважають першочерговими для розгляду і найбільш важливими [7]. Натомість варто враховувати ту ситуацію, що президенту, парламенту, уряду та й органам влади не завжди вистачає часу для розроблення програм, виявлення й ознайомлення з потенційними проблемами, які потребують своєчасного вирішення.

Держава, яка втілює в собі й суспільство громадян, що піклуються про відродження і подальший розвиток тваринництва, не бере посильної участі у вирішенні такого роду завдань і тим самим сприяє виникненню загроз у сфері продовольчої безпеки. Більше того, запроваджені свого часу методи штучного підтримування тваринництва за низької продуктивності генетичного потенціалу і праці та підприємницької активності не дали позитивних результатів. До сьогодні має місце недосконалість нормативно-правової бази тваринництва, що є результатом слабкого рівня адаптації тваринників до ринкових відносин і приватної власності.

У зв'язку з цим виникає потреба передбачення в нових законодавчих матеріалах положень, які б гарантували галузі тваринництва, що забезпечує населення дієтичними і високопоживними продуктами харчування, а промисловість – цінною сировиною, комплекс взаємопов'язаних

організаційно-господарських, соціально-економічних, фінансових, нормативно-правових й інших заходів [9]. Зазвичай для урядової діяльності характерна функція державного управління, якому підпорядковується виконавча і розпорядча види діяльності. Відзначимо, що органи державної влади здійснюють безпосереднє формування, ведення й реалізацію державної політики. До їхніх функцій входить відповідальність за те, щоб політика була об'єктивною, обґрунтованою, ефективною та отримала підтримку населення, особливо працівників тваринництва.

Наразі урядом не виконуються будь які дії, якщо вони не санкціоновані законом, ухвалення державних рішень, установлення розміру повноважень і розподіл влади здійснюються Конституцією, що відбиває важливі положення про набір формальних правил, норм, фундаментальних принципів і процедур, які визначають порядок процесу формування, обговорення, ухвалення та здійснення державної політики інституціями державної влади й управління, що наділені владними повноваженнями [5]. У сформовану державну політику та конституційно затверджені державні рішення можуть вноситися поправки і пропозиції щодо посилення їхньої вагомості в конкретній сфері й галузі суспільної та виробничої діяльності.

Важливою складовою державної влади є виконавча, що створюється державою з метою виконання функцій управління і сприяння нормальному функціонуванню державної влади, суспільства на основі використання нормативно-правових актів. Вона гранично та в межах законів здійснює управління соціальними й економічними процесами в державі, а також організацію, координування, планування і контроль зовнішньої та внутрішньої політики держави. Наразі її діяльність варто спрямувати на реалізацію державної політики з метою інтенсивного розвитку тваринництва та покращення суспільної життєдіяльності зайнятих у цій галузі працівників. Здебільшого державна політика тваринництва здійснюється залежно від реальних потреб суспільства й населення у продуктах тваринного

походження, а процес безпосереднього розвитку галузі – від структурного середовища формування цієї політики.

Таким та багатьом іншим характеристикам підпорядковуються процеси трансформаційних перетворень, що безпосередньо впливають на оцінку результатів здійснення державної політики та її програм у галузі тваринництва. Варто визначитися з основними напрямками вдосконалення заходів державної політики в розвитку тваринництва, які знаходять своє вираження у: державній підтримці, державному регулюванні й інвестиційно-інноваційному забезпеченні галузі, фінансуванні селекційних програм, покращенні ветеринарно-санітарного контролю, дотриманні вимог стандартів якості продукції, сприяння створенню модернізованих міні – ферм та сімейних тваринницьких ферм, які спроможні поставляти на внутрішній ринок конкурентоспроможну тваринницьку продукцію.

Висновки з даного дослідження. Державну політику з розвитку тваринництва слід трактувати як цілеспрямовану діяльність держави та органів державної влади, наділених політичними, правовими й фінансовими повноваженнями, що спрямовується на вирішення сукупності взаємопов'язаних проблем ефективного розвитку такої стратегічної галузі виробничої діяльності, як тваринництво. Таким важливим питанням органи державної влади мають надавати особливу увагу у визначенні пріоритетів державної політики, використовуючи різні підходи. Таке визначення державної політики враховує державно-суспільні проблеми не лише країни, але й її сфер і галузей та інтереси громадян, праця яких використовується в галузі тваринництва.

Перспективи подальших розвідок. Галузь тваринництва уособлює складну виробничо-економічну систему, яка функціонує під впливом політичних, організаційно-правових, соціальних, економічних, науково-технічних і природних чинників, що зумовлює потребу формування державної політики та використання її дієвих заходів для забезпечення його

подальшого розвитку. Однак цей складний процес потребує методологічного обґрунтування й використання запропонованого комплексу методів, що дозволяють постійно досліджувати державну політику з визначення найбільш актуальних для детального розгляду проблем розвитку тваринництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабко В.М. Державна підтримка сільськогосподарського виробництва як чинник забезпечення його конкурентоспроможності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №7. С. 79-81.
2. Березівський П. С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області: оцінки, проблеми, прогнози. *Економіка АПК*. 2010. №2. С. 15 -20
3. Гулько Л. Г. Особливості та сучасні тенденції інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2008. №6. С.142–145.
4. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. К. : ННЦІАЕ, 2005. 452 с.
5. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці. Монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.
6. Онегіна В. М., Кравченко О. М., Білецький О. С. Державна аграрна політика та підтримка тваринництва в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Серія «Економічні науки». 2018. Вип. 191. С.77–92.
7. Сахаров О.В. Удосконалення системи державного регулювання та підтримки аграрного виробництва в Україні. Київ: Академія муніципального управління. 2011. 194с.
8. Стратегія розвитку аграрного сектору АПК та соціальної сфери села на період до 2020 року / Ю. Ф. Мельник, Ю. Я. Лузан, М. В. Зубець та ін.; за ред. Ю. Ф. Мельника, Ю. Я. Лузана, М. В. Зубця, В. П. Ситника, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка. К. : ННЦ ІАЕ, 2009. 130 с.
9. Черевко Г.В. Державне регулювання організаційно-економічних трансформацій в аграрному секторі економіки. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. 2011. № 18(1). С. 1–5.
10. Шибанін В. С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства (організаційно-економічні аспекти). К. : ННЦ ІАЕ. 2005. 276 с.

Statement of the problem. The essence of the state policy is defined, which is a set of forms, methods, principles and tools by which the state provides influence on the production activity of livestock and on the functioning of the market of livestock products. Clarified that the policy is a universal mechanism for the functioning of society, the Foundation of the state authorities, the adoption and

implementation of public-policy decisions, especially those that govern human relationships associated with sustaining livestock. Attention is focused on the fact that public policy measures should be open and receptive and only then they will ensure maximum consideration of the real needs of society, various social groups and citizens.

Urgency. The practical significance of the theoretical provisions and methodological recommendations of the research for the theory and practice of public administration is to provide opportunities for the development of conceptual provisions of public policy and features of its direct impact on the regulation of livestock production using market levers and tools. The necessity of using methodology and methods of research organizational-economic bases of formation of strategy of development and implementation of strategic programs that define a sequence of specific actions of public authorities are an important guideline for achieving the desired end results in the development of animal husbandry.

The purpose of the article are investigated the problems of formation of the modern state policy on the development of animal husbandry at the present stage concerning its content and directions of activity in Ukraine.

Our task was to study the mechanisms of realization of different types of functions of the state policy in the production of quality livestock products are determined.

Summary. Identifies the role of innovation in livestock development that requires the formation of a comprehensive and balanced state policy innovation, which can ensure the process of revitalizing the introduction of advanced technology and innovation in farming. It was found that the state innovation policy is part of the socio-economic state policy, which provides for the effective development and promotion of innovation. It is established that the state must first determine the set of measures of the state innovation policy, which will enable the maximum use of the mechanism to support the development of livestock and economic growth of production on an innovative basis.

The research of trends in structural changes in the development of animal husbandry showed that the state of the industry today is still at an acceptable critical level, and therefore the industry is not able to ensure its functioning at high innovation and technological parameters.

According to the means used in public administration and regulation, the mechanisms can be legal, organizational, economic, administrative, motivational, social, informational, as well as complex depending on their application in the main spheres of social and industrial activity. All of them, with the use of appropriate methods and tools, contribute to the state influence on the stable development of the livestock industry. The necessity of the direction of measures of the state policy on improvement of the state support which provides implementation, at the expense of financing from the state budget, innovative updating and regulation of production activity in animal husbandry is specified.

Conclusions and outcomes. The directions of expenses according to the state budget of Ukraine in support of the industry are considered. Functions and principles of state support and regulation of production activity in animal husbandry are investigated. Identifies priorities for the state support of animal husbandry: improvement of financial-credit and investment policy of the state regarding the enhancement of livestock and production entities quality of livestock products. Accordingly, it is pointed to the need to direct state policy measures to improve state support, which provides for the implementation, through funding from the state budget, of innovative renewal and regulation of livestock production. It is proposed that the Ministry of agrarian policy of Ukraine develop measures of scientifically sound and effective state policy that would ensure the development of competitive livestock in the domestic and foreign markets.